

انتقاد سخنرانان نشست اقتصاد دهه ۶۰ از وضعیت فعلی سیاست‌گذاری در کشور

فرا همیشه بازنده منافع خیانت‌آمیز هستند

«نشست اقتصاد دهه ۶۰ و عدالت اقتصادی و اجتماعی» هفته گذشته در پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات برگزار شد. به گزارش چهاران، حسن سبحانی در این نشست با بیان اینکه جهت‌گیری اقتصادی امام حمایت از محرومان، مستضعفان و طبقات پایین جامعه بود، گفت: این مسأله اصلانی نمی‌کند که سایر طبقات باید بر خورداری‌هایی داشته باشند. نکته دوم هم اینکه به نظر می‌آید ایشان این جهت‌گیری را در راستای امنیت ملی کشور می‌فهمیدند؛ چیزی که اتفاقاً ادبیات چنددهه بعد هم تأیید می‌کند. استاد اقتصاد دانشگاه تهران اظهار داشت: در قانون اساسی نیز رویکردها به سمت تأمین نیازهای اساسی مردم برای ریشه کن کردن فقر و محرومیت بود. منظورم از فقر، فقر قابلیت است؛ چون در قانون اساسی فقر خورد و خوراک مدنظر نیست.

وی افزود: بعد از جنگ سیاست‌ها چیزی بود که در دهه ۸۰ میلادی از طرف اجماع و اشنگتتی برای کشور های در حال توسعه مطرح شد. کسانی این روش را برای کشور خوب تلقی کردند و مقامات کشور هم چون اقتصاددانی دانستند، به خاطر اینکه مخالف جامعه اقتصاددانان معرفی نشوند، عمدتاً قبول کردند و نظام آموزشی هم همراهی کرد. ما بدنه‌ای هم به عنوان تاجر یا بازرگان داریم که همواره این گونه سیاست‌ها به نفع آنهاست و از آنها حمایت می‌کنند. سبحانی ادامه داد: در برنامه اول کم‌کم و بعد در برنامه‌های دوم تا چهارم این مسأله تقویت شد. گفتند تا وقتی یک اقتصاد را بزرگ نکنیم چیزی گیر محرومان و مستضعفان نمی‌آید در حالی که سیاست راه دیگری رفت. اجماع و اشنگتتی احتیاج به سیاست آرام، همزیستی مسالمت‌آمیز، رفاهت و جهانی سازی بود و باید در چهار چوب جهانی سازی کار می‌کرد. ما در سیاست به راه دیگری رفتیم و ممکن است اشتباه هم کرده باشیم. در حالی که اقتصاد ما سیاستی را می‌خواست که داشتیم با آن مخالفت می‌کردیم. یعنی دو گانه سیاست اسلامی و اقتصاد لیبرالی پیش آمد.

وی با اشاره به اینکه امروز هیچ کدام از جوانان، جوانان و پایه‌سن گذشته‌ها از شرایط اقتصاد راضی نیستند، افزود: افراد خیلی هم ربط نمی‌گویند یعنی اقتصاد کشور مشکل دارد. کسانی که با پوست و گوشت لمس می‌کنند دقیق تر می‌گویند و مقامات نامی توانند دقیق تر بگویند یا به خاطر مقامات بودن ناچار هستند تطایف کنند و بگویند ولی همین که می‌گویند یعنی وجود دارد.

تورم داشته و ۱۲,۵ درصد نرخ بلندمدت بیکاری آن بوده است. جامعه را به جایی رسانده‌اید که نمی‌شود در آن تولید کرد و هر کس می‌خواسته در آمد داشته باشد به دنبال بانک و بیمه رفته است. تنها قسمت اصل ۴۴ که خیلی توفیق داشته همین بانک و بیمه است.

کل جمعیت کشور را بارانه بگیر کرده‌ایم

عضو هیأت علمی دانشگاه تهران تأکید کرد: انقلابی که می‌توانست با حرکت صحیح اقتصادی، خودش را معرفی کند، حالا باید در دنیا معرفی شود به عنوان اقتصادی که تورم و درآمدش این طور است و ۶۰ میلیون جمعیت آن نیازمند بارانه هستند. قانون بودجه سال ۱۴۰۲ می‌گوید به خاطر کاهش فقر مطلق ۲ هزار و ۱۵۰ هزار میلیارد تومان بارانه معیشتی و نقدی می‌دهد که من تقسیم بر ۲۸۵ هزار تومان کردم که همه ۸۵ میلیون نفر را پوشش می‌دهد.

سبحانی اظهار داشت: متأسفانه افتخار می‌کنیم که در کم‌کم فقیرزایی می‌کنیم. به اینکه فقیرزایی بد باشد ولی نظام باید خودش را به سیاست فقیرزایی انتقال می‌داد. ما فقر را ایجاد می‌کردیم و بعد دنبال

حالت استثنایی پیدا کرد؟ چون آن اقتصاد و توازی که در عرصه‌های مختلف برقرار شد، نتیجه هنرش همین خواهد شد. نمی‌توانید شرکت‌های مضاربه‌ای را شکل بدهید و مردم بگویند پول بیار و بدو برید، بدون اینکه افزایش واقعی و درستی در بخش تولید انجام بدهید.

مدیر مؤسسه پژوهشی فرهنگی تمدن و توسعه اسلامی ادامه داد: اگر بخواهیم یک تصویر از ماجرا بدهیم، کشور برج بلندی است که ۷۰ درصد کج شده و مثل منار جنبانی است که از هر دو طرف تکان‌هایی خورده و یک عک مالتکه اینجا را نگه داشته‌اند و الا همه تحلیل‌گران می‌گفتند تا به حال ده‌ها بار باید از هم پاشیده باشیم. صحبت سرن این است که چرا میانی را از بین می‌برید؟ چرا مجلسی که سر همه چیز داد و فریادی می‌کنند می‌گویند در هشت ماه اخیر چه تغییراتی در پرداخت‌های نمایندگان انجام شده است؟

وی تأکید کرد: زمان امام جرأت نداشتند چهار خودرور بنیاد مستضعفان و اگذار کنند و حالا همین طور فله‌ای هر چیزی را اختیار این طرف و آن طرف قرار گرفته است.

محرومان در ضعف مفرط و مر فهان در اقتصاد جولان می‌دهند

استاد اقتصاد دانشگاه تهران یاد آور شد: آنچه امروز ما داریم این است که محرومانی که قرار بود یک تار موی آنها را به کاخ نشینان ندهند، در ضعف مفرط هستند و مر فهان دارند در اقتصاد جولان می‌دهند.

اقتصاد کشور تبدیل به منار جنبان شده است

«عباس نبوی» مدیر مؤسسه پژوهشی فرهنگی تمدن و توسعه اسلامی نیز در ادامه این نشست گفت: ارکان اقتصاد اسلامی که در زمان امام شکل گرفته بود و داشت توزیع عادلانه فرصت‌ها منطبق پیدا می‌کرد و به تدریج داشت این حالت به وجود می‌آمد که مدل والگویی پیدا کند با شروع دولت سازندگی کاملاً روند تخریبی این مسأله شکل پیدا کرد. وی تأکید کرد: وضع امروز فرهنگ جامعه ما این گونه است، چون وضع اقتصاد و سیاست ما این گونه است. اینها دارند با هم کار می‌کنند و شمارد هیچ کشوری نمی‌توانید اینها را اجدا هم قرار بدهید مگر اینکه آن کشور به شیوه قبیل از جنگ جهانی اول اداره شود. نمی‌توانید به نسل جوان جامعه بگویید در اقتصاد برای شما هیچ سهمی نداریم ما افر هنگی که ما می‌گوییم را قبول کنید.

نبوی ادامه داد: چرا در دهه ۶۰ سینمای ما یک

بحث آقایان سبحانی و نبوی را قبول دارم ولی اعتقاد ندارم راهی که آمده‌ایم را باید برگردیم. اگر بفهمیم چرا این راه را آمده‌ایم، خیلی مهمتر از این است که این راه را برگردیم. عدالت باید به عنوان مبنای تفکر مدیری در اقتصاد مطرح شود و لازم‌امش این است که نگاه‌مان را تغییر بدهیم.

رئیس مؤسسه پژوهشی مبانی و مدل‌های اقتصادی بومی افزود: انقلاب ما از جنس انقلاب دینی است و کسانی که می‌گویند دین از سیاست جداست و مثلاً اقتصاد یک امر تخصصی است و دین حق ورود ندارد، حرف خیلی بیخودی است.

وی ادامه داد: باید ببینیم اساس اقتصاد اسلامی و تفکر دینی در حوزه معاش مردم چیست. شخصاً معتقدم «کیفیت توزیع» است. اقتصاد اسلامی، اقتصاد تجربی نیست یعنی منشأ معرفت آن آزمون و خطای بازار نیست. یکی از تمایزات اساسی که اقتصاد اسلامی با اقتصادهای مارکسیستی و

سر مایه‌داری دارد، این است که تنها علم صادق، ضد انحصار است. هر در توزیع منابع اولیه، هم در فرایند توزیع و هم در نتایج اقتصاد سراسر مایه‌داری اقتصاد را از حوزه مصرف آغاز و بازار مصرف را آشوب می‌کند. اقتصاد مارکسیستی یک نوع انحراف دیگری است و حرفش اقتدار مرگ است.

در فضای فعلی، فقرا همیشه باز ندهاند

زریباف اظهار داشت: اصل بحث این است که هیچ جامعه‌ای را با اختلاف فکری نمی‌شود اداره کرد ولی یک عده از تجار و بازرگانان سوء استفاده کردند و برای آنها خیلی مهم است که قیمت‌ها افزایش پیدا کند یعنی فضای روانی جامعه را طوری نگه می‌دارند که در این فضا همیشه فقرا بارانه هستند. ما باید از ریشه فکر کنیم و آینده را بسازیم و مدل سازی کنیم. با شعار و سخنرانی هم نمی‌شود ولی با جریان سازی عدالت از پایه و بنیادی شود.

وی افزود: همان انسجام حداقلی قانون اساسی به شما خواهد گفت وقتی در وزارت اقتصاد نشستند باید و داد سیاست گذاری اقتصادی می‌کنید، چه چیزی بر چه چیزی اولویت دارد و منطق تخصیص پیدا می‌کند و آن وقت می‌فهمید که یک دانشگاه در تهران نباید ۶۵ برابر کل دانشگاه‌های سیستان و بلوچستان بودجه بگیرد و این آغاز بی‌عدالتی آموزشی است. یعنی منطق عدالت خیلی روشن است و دور نیست اما باید اراده شکل بگیرد.

رئیس مؤسسه پژوهشی مبانی و مدل‌های اقتصادی بومی اظهار داشت: یکی از پیچیدگی‌های بحث عدالت همین است که اگر از عدالت آموزشی شروع کنید عدالت اقتصادی هم به وجود می‌آید. عدالت فرهنگی را شروع کنید عدالت سیاسی به وجود می‌آید. عدالت مثل ظروف مرتبطه است کما اینکه ظلم هم همین طور است. شما می‌گویید می‌خواهم نظام سیاسی ماله‌ی وولایی باشد اما نظام اقتصادی لیبرال سرمایه‌داری باشد. نمی‌شود. نظام

لیبرال سرمایه‌داری نظام لیبرالی فرهنگی را در پی خواهد داشت.

شوکه‌های سیاستی ما

از جنگ هم مغرب‌تر بوده‌اند

محمدجواد توکلی نیز در این نشست گفت: اتفاق عجیب و غریبی که در اقتصاد ایران افتاده این است که نرخ رشد اقتصادی ما خیلی پر نوسان است. اقتصاد ما نفتی است و از برنامه عمرانی سوم در دهه ۴۰ اقتصاد کشاورزی را از بین بردیم و در دهه ۵۰ سر و کله نفت در اقتصاد ایران پیدا شد. اقتصاد دوره جنگ با ۱۰۰ میلیارد دلار فروش نفت اداره شد. دوره آقای هاشمی حدود ۱۲۳ میلیارد دلار نفت فروختیم. دوره آقای خاتمی حدود ۲۰۰ میلیارد دلار بود. دوره آقای احمدی نژاد حدود ۶۰۰ میلیارد دلار هزینه کردیم و دوره آقای روحانی هم حدود ۴۰۰ میلیارد دلار هزینه کردیم.

عضو هیأت علمی مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (س) ادامه داد: حدود یک هزار و ۵۰۰ میلیارد دلار در این ۴۳ سال نفت فروختیم و به اقتصاد تزریق کردیم. الان برخی کشورها می‌خواهند دوسه میلیارد دلار از صندوق بین‌المللی پول بگیرند و با هزار مگالفت رویه‌رو می‌شوند. این جای آسیب‌شناسی دارد. در اقتصادی که این همه پول واردش شده چرا آن جهش اقتصادی که مدنظر ما بوده اتفاق نیفتاده است؟

وی افزود: در دوره جنگ نرخ تورم حدود ۳۰ درصد را داشتیم. در دوره آقای هاشمی نرخ تورم حدود ۵۰ درصد را تجربه کردیم. در دوره آقای خاتمی بالاترین نرخ تورم ۲۰ درصد بوده. در دوره آقای احمدی نژاد ۳۰ درصد و دوره آقای روحانی ۴۴ درصد تورم بالاترین رقمی است که ما تجربه کردیم.

توکل اظهار داشت: اقتصاد ایران در این دوره‌ها با یک سری شوک‌های مواجه شده که برای تحلیل روند اقتصاد ایران خیلی مهم است. یک سری شوک‌ها خارجی بوده و یک سری راهم سیاست‌های خودمان وارد کرده است. اولین بار با جنگ یک شوک هزار میلیارد دلاری به اقتصاد ایران وارد شده یعنی بر آوردهای بود که عراق با جنگ هشت ساله همه زیر ساخت‌های ما را تخریب کرد. غیر از اینکه شوک‌های تحریمی راهم باید آن اضافه کنیم. مثلاً در دهه‌های ۸۰ و ۹۰ شوک تحریمی ایجاد می‌شود. یک سری شوک‌ها راهم خودمان از لحاظ سیاستی وارد کردیم. مثلاً شوک ارزی که دوره آقای هاشمی

نبوی: هشت برابر آلمان شهرک‌های

صنعتی ایجاد کرده‌ایم اما اجازه دادیم یک شرکت خصوصی وارد شود و ۲۰ شرکت را در عرض شش ماه متلاشی کند. اگر بخواهیم درست نگاه کنیم، غیر از منافع خیانت‌آمیز نمی‌شود چیزی گفت

وارد شد نرخ تورم را به ۵۰ درصد می‌برد و سال ۷۴ سیاست تعدیل را کنار گذاشتند و تورم از حدود ۵۴ به ۲۳ درصد رسید.

وی تأکید کرد: یک چیز عجیب و غریب این است که اوضاع رشد اقتصادی و تورم مادر دوره جنگ بهتر از بعد جنگ بوده یعنی در جنگ هزار میلیارد دلاری که به شما تحمیل شده، چگونه نرخ تورم نهایتاً به ۲۸,۹ رسیده ولی نرخ تورم ۶,۹ درصدی راهم تجربه کرده‌اید به رغم اینکه صادرات، واردات و سرمایه‌گذاری شما کم شده است. به نظر من ما خیلی سریع از تاریخ‌مان گذشتیم و وقت نکردیم که چه اتفاقی افتاد. شوک‌سیاستی ما حتی شوک جنگ راهم بر عکس کرده، پس یک خطای سیاستی اینجا اتفاق افتاده است.

شوکه‌های اقتصادی، نابرابری را

به شدت افزایش می‌دهد

عضو هیأت علمی مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی افزود: سابقه یادگیری ما هم خیلی خوب نیست یعنی شوکی را وارد می‌کنیم و مصدوم که یک کمی حالش خوب می‌شود، می‌گوییم یک شوک دیگر به او بزنیم. شوک‌های بعدی نرخ تورم را به شدت بالا می‌برد. این شوک‌ها سفره مردم را کوچک می‌کند، تاب‌آوری اقتصاد را پایین می‌آورد و مهمترین پنبش این است که شوک‌های ترومی خواسته

سبحانی: محرومانی که قرار بود یک تار موی آنها را به کاخ نشینان ندهیم، در ضعف مفرط هستند و مر فهان دار ندر در اقتصاد جولان می‌دهند یعنی انتقامی که سیاست اقتصادی از محرومان و گرفتاران گرفت، از هیچ‌کسی نگرفت

یانا خواسته به شدت، نابرابری را اضافه می‌کند. توکلی یاد آور شد: یک خطا که گاهی اوقات از کنار آن رد می‌شویم این است که سیاست‌های حمایتی را به سیاست‌های قیمتی مرتبط کردیم. در دهه ۹۰ گفتیم قیمت حامل‌های انرژی را بالا می‌بریم و از سوی دیگر بارانه می‌دهیم در حالی که سیاست درستی که در دنیا اجرا می‌شود اتصال سیاست‌های حمایتی به مالیاتی است. شما باید از ثروتمند مالیات بگیرید و به بی‌پول بارانه بدهید.

وی افزود: باید فکر کنیم نیروگاه‌های ما که ۲۳ درصد از انرژی را می‌بلد و تلف می‌کند را چه کار کنیم؟ بخش تولید که بالای ۷۵ درصد از بارانه پنهان ادعایی را می‌گیرد، چه کار کنیم ولی عمدتاً مصرف‌کننده را مخاطب قرار داده‌ایم. به نظر من یکی از چیزهایی است که باید در آن تجدید نظر شود.

توکل تأکید کرد: برای اینکه نظام اقتصادی اسلامی محقق شود نیاز به ساختار سازی مناسب داریم. وقتی بانک و بورس و خیلی از سازمان‌ها را گرتبه‌برداری کردید، نمی‌توانید انتظار داشته باشید که نتیجه مطلوب شما که عدالت است، تحقق پیدا کند. در دوره جنگ شاخص‌های موفقیت نشان می‌دهد شما دولتی داشته‌اید که به رغم اینکه بعضی انتقادهایی آن می‌شود، انگار داشته‌استان را مدیریت می‌کرد یعنی در هشت سال جنگ کاری کرده که بالاترین نرخ تورم به ۲۸ درصد رسیده است، پس خوب مدیریت کرده و در هزینه‌ها اولویت‌بندی کرده است.

وی تصریح کرد: برخی از آمارها نشان می‌دهد که در دهه اول انقلاب تقریباً ۱۱ برابر دوره قبل از آن برای روستاها هزینه شده است. به رغم اینکه در جنگ بودیم، به آب‌رسانی و برق‌رسانی توجه می‌شود. مثلاً سال ۵۷ تا ۵۹ سه‌مهم امور اجتماعی ۱۸,۴ درصد بوده و دوره جنگ نزدیک ۴۰ درصد می‌شود. حتی انتظار داریم که دوره جنگ سه‌مهم بودجه دفاعی بالا برود اما کم شده است. سال ۵۲ تا ۵۷ سه‌مهم بودجه دفاعی ۲۳ درصد بوده و دوره جنگ ۱۲,۷ درصد شده یعنی جنگ را کم هزینه‌تر اداره کرده و مردم را به میدان آورده‌ایم.

بدون اصلاح ساختاری و تغییر حکمرانی، موفقیتی کسب نخواهیم کرد

عضو هیأت علمی مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی گفت: به نظر می‌رسد یکی از دلایل موفقیت، کنترل نرخ ارز است چون ارز یک متغیر بسیار کلیدی در اقتصاد است و اگر نرخ ارز را کنترل نکنید، همه ارکان اقتصاد را دچار تزلزل می‌کند. در سیاست‌های تعدیل خواستیم فاصله نرخ ارز رسمی و بازار آزاد را کم کنیم ولی هر بار نرخ ارز رسمی را دست زده‌ایم. نرخ بازار آزاد دوباره خودش را بالا کشیده و این سیاست همراه شدن بازار غیر رسمی به گونه‌ای مارا دچار مشکل کرده است.

وی تأکید کرد: به نظر من معجزه جنگ، معجزه یک اقتصاد مردمی است. در دوران جنگ، کاهش ۴۰ درصدی درآمد نفتی و کاهش صادرات و واردات و توقف روند جذب سرمایه‌گذاری خارجی را دارد و خیلی اتفاقات افتاده است. با توجه به تجربه دوره جنگ، به نظر می‌رسد ما تا اصلاح ساختاری انجام ندهیم و تا سیاست‌هایمان را تغییر ندهیم، هیچ موفقیتی به دست نخواهیم آورد.

توکل اظهار داشت: تعداد راننده‌های ماشین اقتصاد ایران خیلی زیاد است یعنی وزارتخانه‌ها با هم هماهنگ نیستند. راننده‌ای که پشت فرمان است، خودش فرمان را می‌چرخاند و یک نفر از کنار دست دست می‌چرخاند و یک نفر هم از پشت فرمان را در دست می‌گیرد. یک نفر مسکن مهر را می‌اندازد و دیگری می‌گوید مسکن مهر مزخرف بود و ۱۸۰ درجه سیاست‌ها را برمی‌گرداند. به نظر من یک حکمرانی دانش‌بنیان خالی از تعارض منافع لازم داریم و این گونه نباشد که نمایندگان مجلس برای رأی آوردن مجبور باشند فولاد و پتروشیمی آب‌بر را بدل کویر بیاورند.

وی افزود: این خروجی حکمرانی اقتصادی ما بوده که منابع مانا تارکا آمد و ناعادلانه توزیع نشده و باید فکری کرد به حال اینکه این راننده‌ها بی‌نیاز باشند، نظمی داشته باشند و بر اساس منطقی تصمیم بگیرد. این ماشین اقتصادی مادر تونل تاریکی دارد می‌رود. چراغ‌ها خاموش و امیرها دچار مشکل فقط یک گاز و کلاچ در اختیار راننده است و می‌خواهد با سرعت از این تونل عبور کند ولی جلوبش سنگلاخی است. تا چراغ‌های تونل اقتصاد ایران را روشن نکنیم، شفافیت ایجاد نکنیم و ندانیم که چه کسی در این اقتصاد چه کار می‌کند، ماشین اقتصاد با موفقیت از این تونل خارج نمی‌شود.

توکل: شوک‌های اقتصادی سفره مردم را کوچک می‌کند، تاب‌آوری اقتصادی را پایین می‌آورد و مهمتر اینکه، خواسته با ناخواسته به شدت، نابرابری را اضافه می‌کند

عدالت باید مبنای تفکر مدیری بت اقتصادی باشد
«مهدی زریباف» نیز در این نشست گفت: کلیات